

створення нових форм та засобів охорони навколишнього середовища і впроваджувати їх у практику; забезпечувати екологічність виробництва.

Аналізуючи проблему впливу ІТР на інженерну освіту Великобританії, можна зробити висновок про те, що всебічне використання інтелектуального, інформаційно-технологічного потенціалу країни в процесі соціально-економічного перетворення є необхідною передумовою технологічної революції, яка вимагає багатосторонньої, загальнотеоретичної та професійної підготовки інженера нового типу що повинна служити базою для перебудови змісту і організації навчально-виховного процесу в вузах. Важливими кваліфікаційними вимогами до майбутніх інженерів є:

- високий професіоналізм, «абсолютне» володіння технікою і новітніми інформаційними технологіями;

- високий рівень інтелекту, знань та вмінь;

- готовність до професійної творчості та здатність до саморозвитку;

- професійна мобільність та адаптація в умовах світового інформаційного простору.

Таким чином, ІТР докорінно змінила характер і зміст інженерної праці, і саме цю обставину повинна була враховувати вища технічна школа Великобританії.

Література:

1. Г.Р. Громов Очерки информационности технологии. - М.: Инфо Арт, 1992. -336с.
2. Є.Лук'яненко. Світовий інформаційний простір і Україна. // Віче.-К., 1997., №11.с.38-44.
3. Печак В. Как произошёл распад коммунизма // Иностранная психология.-№1.-1993.
4. Britain, 1996. An official Handbook. L.: HMSO, 1996.
5. Education and Training in Britain. // Foreign and Commonwealth office, London-1996-p. 44.
6. Research Fortnight. // issue 4. Vol.18, 8 july, 1998.
7. Е.П. Июдина. Научно-технический потенциал Великобритании. // Вестник Российской Академии Наук, 1997, том 67.-№2,-с. 182-185
8. Г. Козлакова. Порівняння досвіду застосування інформаційних технологій навчання. //Сучасні системи вищої освіти: порівняння для України // За ред. Зубка В.К. Видавничий дім «КМ. Academia», 1997,-с-290.
9. С. Дорогунцов, А. Федорнщева. Науково-технічний прогрес як основа розвитку виробництва і зниження його потенціальної небезпеки. // Економіка України. -1998.-№3.-с.4-12.

Наталія Лавриченко

Роль профорієнтаційної діяльності у функціонуванні та розвитку європейської середньої школи

Забезпечення правильного професійного самовизначення молоді є умовою її ефективного включення до колективної праці та успішної соціалізації загалом. В традиційних суспільствах, у яких соціальний статус і становище індивіда майже повністю визначаються обставинами його народження, ця проблема не виокремлюється як така. Однак, сучасні суспільства є простором відносно вільного вибору життєвого шляху особистості. Хоч у макровимірі вони є досить сталими полями соціальних можливостей.

Утвердження динамізму як нової якості суспільної системи призвело до того, що інституцію освіти, яку раніше розглядали насамперед як механізм фіксації і передачі новим генераціям надбань суспільного досвіду, почали розуміти як механізм суспільної адаптації до швидкозмінних умов життя, як місток у культуру завтрашнього дня.

Ці зміни у статусі і функціях сучасної системи освіти призводять до перегляду співвідношення її цілей і завдань як на рівні суспільства загалом, так і на рівні особистості. Дедалі очевиднішою стає необхідність перетворення освіти на дійовий механізм цілеспрямованого впливу на процес формування, відтворення і розвитку трудових ресурсів, на засіб гармонізації відносин суспільства і особистості як його трудової основи, і, нарешті, на умову внутрішньої гармонізації соціальних стосунків особистостей на ґрунті їхніх природних нахилів і суспільних покликань.

Ефективне відтворення трудових ресурсів є першоосновою суспільної стабільності та

добробуту за будь-яких умов, так само як воно є наріжною обставиною особистісної соціальної влаштованості громадян. У сучасному суспільстві ця проблема набирає дедалі складнішого характеру і в педагогічному плані обертається дедалі гострішою потребою у цілеспрямованому здійсненні такої складової процесу соціалізації молоді як її професійна орієнтація. Підготовка учнів до вибору і освоєння певних фахових ролей має два засадових аспекти. По-перше, це професійна орієнтація і консультування і, по-друге - здобуття конкретних професій у процесі середньоосвітньої підготовки.

У більшості європейських країн дуже добре розвинена мережа як державних служб професійної орієнтації, так і шкільної навчальної та професійної орієнтації, які тісно співпрацюють між собою. Шкільні профорієнтаційні служби різняться поміж країн мірою включення в контекст освітньо-виховного процесу, але завдання їх багато в чому збігаються за метою, змістом і характером. Так, наприклад, у Греції, Швеції, Ірландії профорієнтаційна діяльність здійснюється штатними працівниками навчальних закладів. У Франції нею опікуються позаштатні консультанти, які підпорядковуються Міністерству освіти і контролюються ним. У Нідерландах кожен учитель є консультантом з питань профорієнтації, яка становить невід'ємну частину навчальних програм. У Данії основна роль у здійсненні орієнтації відводиться класним керівникам, а консультант тільки надає йому необхідну допомогу в цій роботі, добираючи необхідні інформативні джерела, навчальні посібники, тощо.

Досить радикальною і привабливою є шведська модель профорієнтаційної роботи в середніх школах, яка керується не стільки завданням соціального регулювання, скільки зорієнтована на інтереси індивіда.

Останнім часом європейськими фахівцями-профконсультантами дедалі частіше висловлюються побажання щодо впровадження у школах спеціальних профорієнтаційних учбових програм на зразок американських "Основ вибору професії". Великобританія вже має багатий досвід у реалізації подібної програми. Згідно моделі, апробованої у цій країні, така програма включає розвиток у учнів здатності до адекватної самооцінки, їх знайомство з існуючими можливостями працевлаштування та уміння здійснювати на цій основі правильний життєвий вибір.

Програма передбачає використання оригінальних дидактичних елементів, таких, наприклад, як робота учнів у малих групах, індивідуальні учбові та професійні учнівські проекти, застосування ролевих ігор тощо. Учням надаються можливості набути досвіду в різних видах фахової діяльності або ж шляхом моделювання трудових процесів у стінах школи, або ж під час відвідування підприємств. Створюються також і мініпідприємства при школах [1].

Англійські педагоги, починаючи з 80-х років, успішно втілюють у життя програму під назвою "Професійно-технічна освітня ініціатива". А з 1988 року започаткований спеціальний навчальний курс для середніх шкіл - "Ініціатива: освіта — бізнес", яка передбачає обов'язкову для старшокласників виробничу практику. У 1990 році понад 70% англійських випускників пройшли таку практику [2].

У Франції не практикуються подібні навчальні програми, але вона також вважається одним з безперечних лідерів у галузі шкільної профорієнтації. Фахівець-консультант у французьких навчальних закладах опікується збором інформації про світ професій та ринок праці, постійно оновлює і поповнює її та поширює поміж служб орієнтації, батьків, учнів, вчителів. Він також вивчає шляхи просування випускників за різними напрямками навчальної та професійної орієнтації, бере участь у вирішенні питань формування контингенту різних типів загальноосвітніх та професійних шкіл.

Спеціаліст-консультант у французькій школі, насамперед, допомагає учням скласти індивідуальний план шкільної та професійної орієнтації. Його повинні мати усі школярі випускних класів коледжів. У програмі цих навчальних закладів зазначається, зокрема, що за період навчання в коледжі учні вступають у підлітковий вік і необхідно допомогти їм стати соціально зрілими людьми. Одним із кроків до цієї зрілості можна вважати побудову індивідуального плану з професійної орієнтації [3].

Професійна орієнтація в школі виконує низку надзвичайно важливих функцій щодо соціалізації учнів. Вона забезпечує складний зв'язок освіти з економічною системою суспільства, прогностично пов'язує сьогодення школярів з їх майбутнім, сприяє оптимальному

поєднанню особистісних та державних інтересів у процесі вибору молоддю професійних та соціальних ролей. Еволюція цих функцій у системі педагогічної діяльності має однозначно висхідний характер. Дана тенденція знаходить своє вираження у дедалі вагомішому значенні, якого набувають питання професійної орієнтації серед множини педагогічних завдань сучасної європейської школи.

Дуже яскраво ця закономірність проявляється у розвитку системи середньої освіти Франції. Не в останню чергу саме ця обставина спонукала постійні реформи, що їх зазнавала французька середня освіта та професійна орієнтація як її інтегральна складова протягом XX сторіччя.

Розвиток професійної орієнтації у системі середньої освіти Франції спричинив її трансформацію у дійовий механізм, що дозволяє французькій середній школі узгоджувати стратегію й тактику педагогічної діяльності з пріоритетними та нагальними потребами розвитку французького суспільства.

Найбільш значущими для здійснення системного, об'єктивного, мобільного, відкритого для соціально-культурного оточення процесу шкільної професійної орієнтації стали такі найважливіші тенденції розвитку французької системи середньої освіти як :

а) забезпечення рівноправності та масовості доступу молоді до різноманітних напрямків освіти на всіх її рівнях (демократизація);

б) організація середньо освітньої підготовки у такий спосіб, щоб кожен з наступних етапів її продовжував попередній як за вимогами, так і за змістом (наступність та безперервність освіти);

в) урізноманітнення та диференціація навчальних програм для пристосування змісту навчально-виховного процесу до потреб різноманітного за індивідуальними особливостями та соціальним походженням контингенту школярів (децентралізація);

г) здійснення тісного контакту школи з соціокультурним оточенням, що дозволяє визначати педагогічні цілі не стосовно абстрактної мети, а в реальному контексті проблем і перспектив органічного включення випускників в активну життєдіяльність суспільства (адаптованість).

Той факт, що еволюція системи французької середньої освіти впродовж нашого сторіччя здійснювалась саме в зазначених напрямках, є підтвердженням формотвірного впливу інституції шкільної професійної орієнтації як підсистеми середньої освіти на систему загалом.

Вимоги науково-технічної революції, які вона висуває до всіх сфер суспільного життя і суспільної організації, резюмуються у системі відтворення людського потенціалу суспільства як сукупність завдань оптимізації трудової та професійної підготовки в процесі шкільної соціалізації молодих громадян.

Трансформуючи ці вимоги у контекст цілепокладання освітньо-виховного процесу, шкільна професійна орієнтація сприяє розбудові середньої школи як єдиної базової системи для подальшої соціальної та професійної самореалізації особистості. Вона відкриває широкі можливості доступу різним категоріям населення до всіх необхідних у суспільстві професій, наразі й найновіших та найскладніших.

Замість терміну "професійна орієнтація" французи часто вживають термін "адаптація", який відзначається більшою ємністю. Включаючи всі елементи підготовки молодого покоління до різноманітних сфер життєдіяльності, цей термін наближається за значенням до поняття соціалізації. Тобто, що він відображає той бік цього процесу, який означає входження індивіда у суспільство. Іншою складовою соціалізації є формування особистості як активного учасника, творця суспільного життя. Згідно сучасного законодавства Франції школа є співучасником процесу безперервної адаптації юнаків та дівчат до соціальних, технологічних та професійних змін, що відбуваються у суспільстві [4].

Профорієнтаційна діяльність у Франції не обмежується рамками середньої освіти і реалізується за принципом наступності і відкритості. Французький досвід педагогічного супроводу випускників школи протягом року після її закінчення передбачає як контроль за першими самостійними кроками вихованців у суспільному житті, так і реальну дорадчу, психологічну, фахову та матеріальну допомогу в освоєнні ними нових соціальних ролей. Прикладом такої практики може слугувати програма, розрахована на вихованців, які зазнають

труднощів у фаховій самоідентифікації. Вона здійснюється завдяки об'єднаним зусиллям навчальних закладів, органів місцевої влади та виробничих структур. Наведемо перелік вживаних задля цього заходів:

Варіанти допомоги випускникам, що опинились у скрутній ситуації [5].

Додаткова підготовка з ініціативи місцевих органів влади.	Молоді люди, що мають вже певний рівень кваліфікації, підвищують його і отримують диплом без відриву від виробництва.
Модуль перескладання іспитів у поєднанні з роботою на підприємстві.	Той, хто провалив іспити на здобуття диплому про середню освіту, працюючи на підприємстві, продовжує навчання з предметів, що стали причиною провалу.
Персональний шлях набуття кваліфікації та диплому.	Молоді люди, що претендують на особливий спосіб набуття кваліфікації згідно з їх індивідуальним планом /прискорений, наприклад/ можуть його здійснити в рамках можливостей професійного навчального закладу.
Почергове включення в різні види професійної діяльності з метою їх апробування і здійснення вибору.	Можна почергово укладати контракти з підприємствами регіону відповідно до базового рівня кваліфікації з метою швидкого влаштування на постійне місце роботи.
Домовленість між навчальним закладом та підприємством про взаємодію у справі професійної підготовки випускників.	Взаємодія між школою та підприємством щодо надання впродовж двох років необхідної кваліфікації найбільш "важким" учням.

Підсумовуючи, можемо дійти наступних висновків щодо ролі професійної орієнтації у функціях та розвитку сучасних європейських освітніх систем.

По-перше. Органічні для європейської освіти інститути професійної орієнтації є рушієм вдосконалення їх діяльності у функціональному, організаційному, плановому та інших аспектах.

По-друге. Шкільна професійна орієнтація ініціює і посилює наступні тенденції розвитку європейської освіти :

а) відкритість. Як горизонтальну – наявність складнорозгалуженої системи закладів освіти, урізноманітнення змісту і форм навчання, так і вертикальну - наступність та безперервність етапів освіти;

б) гнучкість та адаптивність як здатність швидко реагувати на виклики соціо-культурного поступу;

г) демократизм — забезпечення рівності шансів усіх громадян у досягненні існуючих у суспільстві освітніх та фахових можливостей.

По-третє. Шкільна професійна орієнтація, транслюючи рівень необхідних суспільних вимог до освітньої та фахової підготовки учнів безпосередньо в навчальний процес, забезпечує тим самим адекватність його змісту вимогам життя. Внаслідок цього вдосконалюються соціалізуючі функції школи — підготовка учнів до конкретних фахових та соціальних ролей, засвоєння суспільних цінностей та норм, збагачення соціального досвіду учнів тощо. Завдяки цьому становлення випускників школи як суб'єкта фахової та суспільної діяльності набуває конструктивного характеру і сповнюється життєвих перспектив. На рівні суспільних завдань школи забезпечують освітньо-виховні основи оптимального відтворення трудових ресурсів, а на індивідуальному — можливості цюнайповнішої особистісної самореалізації молодих громадян.

Література:

1. Песпективы.- N4 - 1989 - С.33 - 94.
2. Education Business Links in Britain. - L., 1992. P. 6.
3. Arrete du 14 novembre 1985 fixant les programmes des classes de sixieme, cinquieme, quatrieme et troisieme des colleges.- Paris, 1985. - P. 15.
4. Les missions et les objectifs fixes par la nation. Le projet de la lois d'orientation sur l'education vote 10 juillet 1989.- Paris, 1989.- P. 13.

5. Principes fondamentaux de l'education pour tous en France. Developpement de l'education 1989-1990.//
Ministere de l'Education nationale de la Jeunesse et des Sports. - P.66.